

نقش ورزش در ارتقای حس وطن پرستی^۱

امین خطیبی^۲

سید حسین مرعشیان^۳

اسماعیل ویسیا^۴

تاریخ دریافت مقاله: ۱۳۹۶/۱۰/۱۷

تاریخ پذیرش مقاله: ۱۳۹۷/۱/۲۶

هدف این تحقیق، بررسی نقش ورزش در ارتقای حس وطن پرستی بود که به روش آمیخته اکتشافی در استان خوزستان انجام شد. در بخش اول این تحقیق به منظور شناسایی نقش ورزش، از روش مصاحبه های کیفی نیمه ساختار یافته با خبرگان استفاده شد. بر اساس نتایج به دست آمده در این مرحله، مدل مفهومی تحقیق و پرسشنامه نقش ورزش طراحی گردید. پس از اعتباریابی ابزار تحقیق، در بخش دوم (بخش کمی) مدل مفهومی تحقیق آزمون شد. جامعه آماری این تحقیق کلیه افراد رده سنی ۱۵ تا ۶۵ سال ساکن در استان خوزستان بودند (N=۴۸۵۳۰۰۰). ۴۰۰ پرسشنامه در پنج خوشه استان خوزستان توزیع شد که در نهایت ۳۲۲ پرسشنامه کامل و قابل استفاده بود. برای تحلیل داده ها از معادلات ساختاری استفاده شد. یافته ها حاکی از تاثیر ورزش بر ارتقای حس وطن پرستی بود. در مورد نقش ورزش چهار عامل شناسایی شد: حضور، عملکرد، جو و برگزاری رویدادهای ورزشی و از میان عوامل، جو پیرامون رویدادهای ورزشی نقش پررنگ تری داشت. یافته های تحقیق بیانگر ظرفیت اجتماعی ورزش است که در صورت مدیریت صحیح می تواند دستاوردهای ارزشمندی برای کشور به همراه داشته باشد.

۱. این مقاله مستخرج از پژوهشی است که با حمایت اداره کل ورزش و جوانان استان خوزستان انجام شده است.
۲. استادیار، گروه مدیریت ورزشی، دانشکده علوم ورزشی، دانشگاه شهید چمران اهواز، اهواز، ایران (نویسنده مسئول)

Email: Khatibi83@yahoo.com

۳. استادیار، گروه مدیریت ورزشی، دانشکده علوم ورزشی، دانشگاه شهید چمران اهواز، اهواز، ایران
۴. دانشجوی دکتری، مدیریت ورزشی، دانشکده علوم ورزشی، دانشگاه شهید چمران اهواز، اهواز، ایران

واژگان کلیدی: ورزش، حس وطن‌پرستی، رویداد ورزشی و استان خوزستان

مقدمه

در زبان اروپایی، واژه ملت بر مردمانی دلالت دارد که از ولادت با یکدیگر نسبت دارند و از یک قوم و قبیله‌اند؛ اما در خلال شکل‌گیری دولت‌های ملی در عصر جدید، گاهی سیر حوادث تاریخی، مردمانی را که از اقوام گوناگون بوده‌اند، گرد هم آورده و از آن‌ها یک ملت با یک هویت مشترک را به وجود آورده است (اشرف، ۱۳۷۳، ۵۳۰).

از آنجا که هویت یا وطن‌پرستی همیشه در تقابل ما و دیگران شکل می‌گیرد، عنصر کلیدی در روند تعیین وطن‌پرستی ترسیم مرزها بین خود و دیگران است. در حقیقت، وطن‌پرستی از طریق مشخص کردن تفاوت‌ها، قابل درک است. هنگامی که ما بین خودمان و دیگران در یک سطح فردی و جمعی تمایز قائل می‌شویم، یک حس وطن‌پرستی را بیان و احساس می‌کنیم (ادنسور^۱، ۲۰۰۲: ۴۸). این تمایز و ترسیم تفاوت‌ها به ویژه در مورد «دیگران تهدید کننده» اهمیت بیشتری دارد (بارکر^۲، ۲۰۰۸: ۹۸). تحول دوران مدرن باعث شد که واحدهای سیاسی به درجه‌ای از شناسایی و مشروعیت شهروندان نیاز داشته باشند (رجایی، ۱۳۸۲: ۱۰۱). به علت اهمیت و تاثیر حس وطن‌پرستی در انسجام اجتماع و پیوند مردم، نسل‌ها و اقوام مختلف، یکپارچگی ملی و نقش مستقیم آن در توسعه سیاسی و اقتصادی جوامع است که کشورها تثبیت می‌شوند، ارائه هویت واحد را در دستور کار خود قرار می‌دهند و با عرضه یک تعریف واحد از آن، فرآیند «ملت‌سازی» را تحکیم می‌بخشند. آن‌ها در این فرآیند، تعریفی از ملت خود بنا می‌سازند و با مقبول و مشروع ساختن آن تعریف، هویت منسجم و متحدی ایجاد می‌کنند (اتاوی^۳، ۲۰۰۲: ۱۲۳).

یکی از جنبه‌هایی که تاثیرگذاری و نقش آن در شکل‌گیری، ارتقا و یا تنزل حس وطن‌پرستی همواره مورد بحث محققان بوده، نقش ورزش است. پیوند میان ورزش و وطن‌پرستی از آغاز تکوین این دو پدیده قابل بررسی است. این دو پدیده چه در آغاز تکوین و چه در ادامه تکامل‌شان بسیار با همدیگر در آمیخته‌اند. از یک سو، ورزش همواره بستر کم‌نظیری برای ساخت، گسترش، بیان، مشروعیت‌یابی و نفوذ ملیت و فرهنگ ملی بوده است و از سوی دیگر، این دولت‌ها و جنبش‌های هویت‌طلبی بودند که به تقویت، گسترش و نفوذ ورزش مدرن کمک کردند (اخوان کاظمی و شاه‌قلعه، ۱۳۹۲: ۱۱۲). در بین بهره‌برداران سیاسی گوناگون که از ورزش شده، ترویج و تبلیغ شعارهای ملی یا حتی تهییج احساسات ناسیونالیستی (وطن‌پرستی) و تقویت هویت ملی در زمره سالم‌ترین انواع استفاده از ورزش برای نیل به اهداف سیاسی و اجتماعی هستند (هاشمی و جوادی یگانه، ۱۳۸۶: ۱۲۲). در ورزش، عشق به تیم، تبدیل به میهن‌دوستی و دفاع از خاک وطن می‌شود. ویلکرسون و دودر^۴ معتقدند که ورزش، اجراکننده یکی از هفت وظیفه اثبات هویت و موحد روح جمعی است و مردم را به شیوه‌ای متحد برای دست‌یابی به اهداف مشترک متشکل می‌کند (خلجی و همکاران، ۱۳۸۶: ۱۷۶). ورزش نقش قابل ملاحظه‌ای در تقویت وفاق ملی نیز

1. Nation
2. Edensor
3. Barker
4. Ottaway
5. Wilkerson & Dodder

ایفا می‌کند. تمامی آحاد جامعه با هر نوع گرایش سیاسی، مذهبی و وابستگی‌های دیگر، هنگام برگزاری مسابقه‌های ملی، یک نقطه مشترک به نام تیم ملی می‌بایند و این امر، عامل وفاق بخش‌های گسترده‌ای از مردم جامعه می‌شود (اخوان کاظمی و شاه قلعه، ۱۳۹۲: ۱۳۳).

ورزش در سطح بین‌المللی به گونه‌ای دیگر نیز در تقویت هویت ملی موثر است؛ به طوری که پیروزی تیم‌های ورزشی در میدان‌های جهانی باعث افزایش غرور ملی و حس وطن‌پرستی شده، به طور خودجوش مردم را به سوی جشن و شادمانی در مقطع میهنی و در سطح کشوری سوق می‌دهد به ویژه اگر این پیروزی بر یک دشمن قوی سیاسی و یا یک رقیب پر توان ورزشی باشد که نمونه‌های آن، هنگام پیروزی تیم ملی فوتبال جمهوری اسلامی ایران بر تیم ملی فوتبال آمریکا و استرالیا مشاهده شد (ملکوئیان، ۱۳۸۸: ۳۱۳). با این حال نتایج برخی تحقیقات نیز چندان از نقش ورزش در ارتقای حس وطن‌پرستی حمایت نکرده‌اند؛ چنان‌که هاشمی و جوادی یگانه (۱۳۸۶) در تحقیقی به کارکردهای اجتماعی ورزش پرداختند و دریافتند عملکرد تیم‌های محلی در بسیاری از موارد در تقابل با نمادها و آیین‌های ملی است و در مواردی هم با ایجاد فضای رقابتی شدید به تقابل گروه‌های اجتماعی دامن می‌زند و با استمرار آن در طول زمان به قطب‌بندی‌های موجود قوت می‌بخشد. احمدی (۱۳۸۶) در تحقیقی به بررسی تاثیر نتایج تیم ملی فوتبال ایران در جام جهانی ۲۰۰۶ بر هویت ملی شهروندان پرداخت و دریافت پس از شکست تیم ملی فوتبال ایران در مقابل مکزیک و پرتغال نمره‌های هویت ملی در ابعاد مختلف به صورت کلی کاهش یافت. شعبانی بهار و مقبولی (۱۳۹۲) نیز طی تحقیقی دریافتند که محیط ورزشی علاوه بر این که باعث تطبیق با محیط چند فرهنگی می‌شود می‌تواند باعث حفظ هویت قومی نیز گردد و حفظ هویت فرهنگی و یا فرهنگ‌پذیری جدید به پیشینه فرهنگی ورزشکاران بستگی دارد.

فدایی ده چشمه، عیدی و عباسی (۱۳۹۵) در تحقیقی غرور ملی را در قالب هفت عامل غرور فرهنگی و ادبی، غرور ناشی از تاریخ و تمدن، غرور نظامی، غرور سیاسی، غرور علمی، غرور اقتصادی و غرور ورزشی شناسایی کردند. لنوا و همکاران (۲۰۱۲) معتقدند پوشیدن لباس ملی از سوی ورزشکاران در بازی‌های المپیک و جام جهانی، اهتزاز پرچم و خواندن سرود ملی کشورها صحنه‌ای عظیم برای نمایش غرور و اعتبار ملی است. موور^۲ (۲۰۱۲) در یک پژوهش بین‌المللی از طریق خبرگزاری بی‌بی‌سی^۳ نشان داد که بیشتر ساکنان ۱۸ کشور از بین ۲۰ کشور مورد مطالعه، عملکرد قهرمانان ورزشی ملی را در بازی‌های المپیک موجب تقویت احساس غرور ملی می‌دانند. پانولوسکی، دون وارد و راسوت^۴ (۲۰۱۳) طی تحقیقی دریافتند که نه تنها موفقیت بین‌المللی ورزشی و غرور ملی موجب ایجاد نشاط و شادی در جامعه خواهد شد، بلکه عوامل دیگری مانند میزبانی رویدادهای ورزشی و توسعه ورزشی نیز تاثیر گذارند. با این حال، لیسن^۵ (۲۰۱۸) طی تحقیقی دریافت میزبانی رویدادهای ورزشی بزرگ (رقابت‌های اروپایی ۲۰۱۳ بسکتبال مردان) تاثیر معناداری بر حس وطن‌پرستی مردم کشور میزبان (اسلونی) ندارد. الینگ، هیلورد

1. Lau
2. Mower
3. BBC
4. Pawlowski, Downward & Rasciute
5. Licen

و نندول^۱ (۲۰۱۴) با انجام یک مطالعه طولی در زمینه غرور ملی و تاثیر آن از طریق موفقیت ورزشی به این نتیجه رسیدند که غرور ملی به عنوان یک مولفه ثابت هویت ملی، تحت تاثیر موفقیت‌های ورزشی در میادین بین‌المللی افزایش می‌یابد که این میزان در ورزشکاران، مردان و افراد غیر مهاجر بیشتر است. ماتز و گرک^۲ (۲۰۱۸) طی تحقیقی دریافتند درگیری احساسی، مکانیسم اصلی است که موجب می‌شود هویت ملی از طریق ورزش افزایش یابد. همچنین آن‌ها دریافتند شیوه ارائه یک رویداد ورزشی در رسانه‌ها، در ایجاد حس وطن‌پرستی و غرور ملی بینندگان تاثیرگذار است.

در سطح ملی، هویت قومی با تاثیر گذاری بر هویت ملی، می‌تواند اساس یک کشور را به خطر بیندازد. در سطح خرد نیز تشدید هویت قومی با تاثیر گذاشتن بر مناسبات زندگی افرادی که در کنار مرزها زندگی می‌کنند، می‌تواند مشکلات خاصی را به وجود آورد. هویت قومی و تشدید و برجستگی آن، یکی از مسائل اجتماعی مهم در کشورهای چند قومیتی است. اهمیت این مسئله در کشورهای توسعه نیافته بیشتر است، چرا که در این کشورها هنوز جامعه مدنی با مکانیزم‌های آن نهادینه نشده است و تشدید هویت قومی می‌تواند اثرات مخربی در سرنوشت آن‌ها بگذارد. سوابق حوادث تاریخی مانند جدایی آذربایجان و کردستان از ایران در سال ۱۳۲۴ و برخی نغمه‌های عربی بودن خوزستان و حتی خلیج فارس و ... و ادعاهای برون مرزی در این زمینه و پژواک آن در اذهان عده‌ای از مرزنشینان ایران، نشان می‌دهد که هویت ملی ایرانی با اشکالات فرهنگی و ... کلان روبه‌رو بوده است (شیخاوندی، ۱۳۷۹: ۶۷). این مشکل امروزه در میان اعراب بسیار ملموس‌تر است. ظهور گروه‌های افراطی تروریستی در خوزستان بویژه در شهر اهواز و وقایع ناشی از آن طی چند سال گذشته، همگی مویذ این نظر است (لهسانی زاده، مقدس و تقوی نسب، ۱۳۸۸: ۷۶).

در مورد تاثیر ورزش بر وطن‌پرستی تحقیقات متعددی انجام شده است، ولی همان‌طور که در بالا نیز گفته شد، نتایج این تحقیقات متناقض هستند. بعلاوه در اغلب این تحقیقات نقش ورزش به صورت کلی بررسی شده و مشخص نشده است کدام جنبه‌های ورزش می‌تواند بر حس وطن‌پرستی تاثیرگذار باشد و یا کدام جنبه‌ها تاثیری ندارد. با توجه به اینکه استان خوزستان دارای قومیت‌های مختلفی از جمله عرب، بختیاری، لر، دزفولی و شوشتری و ... می‌باشد و این استان سابقه‌ای تاریخی و موفق در امر ورزش دارد، این پژوهش قصد دارد تا روابط علی بین دو متغیر ورزش و حس وطن‌پرستی را بررسی کند و به این سوال پاسخ گوید که آیا ورزش در ارتقای حس وطن‌پرستی نقش دارد؟

روش شناسی پژوهش

این تحقیق از نظر هدف، کاربردی و از نظر روش، آمیخته اکتشافی^۳ بود که به صورت میدانی انجام شد. با توجه به اینکه در ارتباط با چگونگی تاثیرگذاری جنبه‌های مختلف ورزش بر وطن‌پرستی، پرسشنامه یا چارچوب مفهومی یافت نشد، تلاش گردید تا در بخش کیفی تحقیق، جنبه‌هایی از ورزش که می‌تواند بر حس وطن‌پرستی مردم تاثیرگذار باشد، شناسایی شود. بدین منظور پس از مطالعه ادبیات و پیشینه تحقیق، از مصاحبه‌های کیفی نیمه ساختاریافته با خبرگان (متخصصان آگاه به حوزه ورزش و علوم اجتماعی)

1. Elling, Hilvoorde & Van Den Dool

2. Mutz & Gerke

3. Exploratory Mixed Model

استفاده گردید. پس از هر مصاحبه، نظرات خبرگان به مجموعه عوامل شکل دهنده نقش ورزش اضافه شد و با استفاده از نمونه گیری نظری^۱ (غیر احتمالی)، مصاحبه ها تا مرحله اشباع نظری ادامه یافت. مصاحبه شوندگان شامل ۸ نفر از متخصصان ورزشی و ۴ نفر از متخصصان علوم اجتماعی بودند که همگی مدرک دکترای تخصصی داشتند.

جدول ۱: تنوع و تعداد افراد مصاحبه شده

تخصص	تعداد	جنسیت	مدرک تحصیلی	میانگین سابقه شغلی
متخصصان مدیریت ورزشی	۸ نفر	مرد	دکتر	۱۲ سال
متخصصان جامعه شناسی	۴ نفر	۳ مرد و ۱ زن	دکتر	۱۵ سال
مجموع	۱۲ نفر	-	-	-

فرایند نمونه گیری، پس از انجام ۱۲ مصاحبه و شناسایی ۶۳ گویه موثر متوقف شد. پس از آن مجموعه گویه های شناسایی شده مورد بازبینی تیم تحقیق قرار گرفت و گویه هایی که هم پوشانی داشتند، حذف شدند که در نهایت ۴۴ گویه باقی ماند. ۴۰ گویه در قالب چهار عامل اصلی برای پرسشنامه نقش ورزش (حضور در رویداد ورزشی، عملکرد در رویداد ورزشی، همکاری در برگزاری رویداد ورزشی و جو شکل گرفته پیرامون رویداد ورزشی در جامعه) و چهار گویه نیز به عنوان یک متغیر تعدیل کننده (با عنوان حضور نمایندگان استان در رویداد ورزشی) شناسایی شد. برای سنجش وطن پرستی نیز با توجه به پرسشنامه های تحقیقات پیشین از جمله احمدی (۱۳۸۶) و رنجبریان و قلی زاده (۱۳۸۸) پرسشنامه جدیدی در قالب ۲۷ گویه و پنج عامل اصلی (عضویت در گروه ملی، ویژگی های گروه ملی، دفاع سرزمین، دفاع از میراث ملی، دیدگاه درباره وطن) طراحی شد. هر دو پرسشنامه دارای طیف پنج گزینه ای لیکرت (۱=کاملاً مخالف تا ۵ = کاملاً موافق) بود. روایی صوری و محتوایی پرسشنامه های تحقیق توسط متخصصان مدیریت ورزشی و علوم اجتماعی (n=۸) بررسی و تایید شد. برای تعیین پایایی ابزار تحقیق نیز، ابتدا ۳۵ پرسشنامه در شهر اهواز توزیع شد و پایایی پرسشنامه ها با استفاده از آزمون آلفای کرونباخ محاسبه گردید. پایایی کلی پرسشنامه نقش ورزش ۰/۹۶۶ و پایایی کلی پرسشنامه وطن پرستی ۰/۹۴۹ به دست آمد. پس از اطمینان از پایایی پرسشنامه های تحقیق، اقدام به توزیع آنها در بین نمونه آماری شد. پس از آن روایی سازه پرسشنامه های تحقیق نیز با استفاده از آزمون تحلیل عاملی تاییدی بررسی شد.

جامعه آماری در بخش دوم تحقیق (بخش کمی) نیز کلیه افراد رده سنی ۱۵ تا ۶۵ سال ساکن در استان خوزستان بودند. بر اساس اطلاعات مرکز آمار ایران، جمعیت استان خوزستان در سال ۱۳۹۵، ۴۸۵۳۰۰۰ نفر محاسبه شده است. با توجه به جدول مورگان برای جوامع بزرگتر از صد هزار نفر، نمونه آماری ۳۸۴ نفر می باشد. لذا اندازه نمونه آماری ۳۸۴ نفر تعیین شد. برای انتخاب این حجم از نمونه، از روش نمونه گیری خوشه ای تصادفی استفاده شد. بدین منظور کل استان خوزستان به پنج خوشه شمالی، جنوبی، شرقی، غربی و مرکزی تقسیم شد و با توجه به نقشه استان خوزستان از هر خوشه دو شهر و چهار روستا به صورت

تصادفی انتخاب شدند. به منظور تعیین نمونه از خوشه شمالی شهرهای دزفول و اندیمشک، از خوشه جنوبی شهرهای آبادان و هندیجان، از خوشه شرقی شهرهای ایذه و باغملک، از خوشه غربی شهرهای دشت آزادگان و هویزه و از خوشه مرکزی دو شهر اهواز و باوی به تصادف انتخاب شدند. برای پوشش مناطق روستایی در هر شهرستان تلاش شد تا از مجموع روستاهای اطراف هر شهرستان، دو روستا به صورت تصادفی ساده انتخاب شود. در مجموع ۴۰۰ پرسشنامه در قالب پنج خوشه، در ده شهر و بیست روستای استان خوزستان توزیع شد که اطلاعات ۳۲۲ پرسشنامه کامل و قابل استفاده بود (ضریب بازگشت پرسشنامه ها ۸۳ درصد). برای توزیع پرسشنامه ها به همکاران تحقیق تاکید شد تا تلاش کنند پرسشنامه ها را در اماکن عمومی و در بین اقشار مختلف جامعه در دامنه سنی ۱۵ تا ۶۵ سال توزیع کنند. به منظور تجزیه و تحلیل داده‌ها از آزمون‌های آمار توصیفی (میانگین، انحراف معیار، فراوانی، درصد، نمودار و...) و استنباطی استفاده شد. در بخش آمار استنباطی جهت بررسی روایی سازه و تایید عوامل شکل دهنده پرسشنامه نقش ورزش و همین طور پرسشنامه وطن پرستی از آزمون تحلیل عاملی تاییدی استفاده شد. در ادامه جهت بررسی مدل تحقیق و سنجش تاثیر نقش ورزش وطن پرستی از معادلات ساختاری به روش حداقل مربعات جزئی^۱ استفاده شد. جهت محاسبه آزمون‌های آمار توصیفی از نرم افزار اسپس^۲ نسخه ۲۲ و جهت انجام تحلیل عاملی تاییدی و آزمون معادلات ساختاری از نرم افزار اسمارت پی ال اس^۳ نسخه دو استفاده شد.

یافته‌های پژوهش

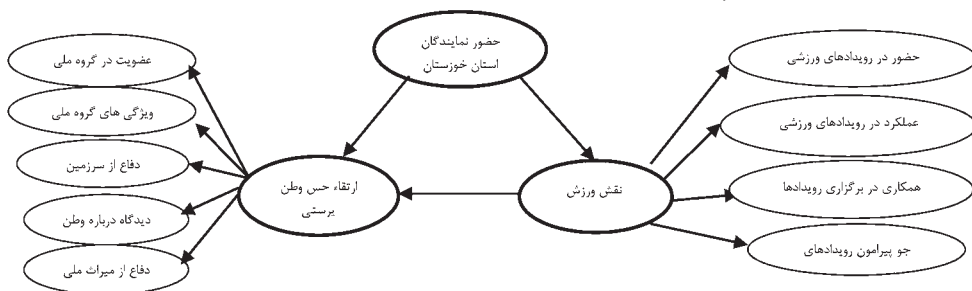
پس از مطالعه ادبیات و پیشینه تحقیق، از مصاحبه‌های کیفی نیمه ساختار یافته با خبرگان (متخصصان آگاه به حوزه ورزش و علوم اجتماعی) استفاده و پس از انجام ۱۲ مصاحبه و شناسایی ۶۳ گویه موثر، مصاحبه متوقف شد. پس از آن مجموعه گویه‌های شناسایی شده مورد بازبینی تیم تحقیق قرار گرفت و گویه‌هایی که هم پوشانی داشتند، حذف شدند که در نهایت ۴۴ گویه باقی ماند. ۴۰ گویه در قالب پنج عامل اصلی برای پرسشنامه نقش ورزش (حضور در رویداد ورزشی، عملکرد در رویداد ورزشی، همکاری در برگزاری رویداد ورزشی، جو شکل گرفته پیرامون رویداد ورزشی در جامعه و حضور نمایندگان استان در رویداد ورزشی) شناسایی شد.

1. Partial Least Squares (PLS)
2. SPSS
3. Smart PLS

جدول ۲: عوامل شکل دهنده نقش ورزش

نقش ورزش	برخی از مولفه‌های آن
حضور در رویداد ورزشی	حضور در رویدادهای بین‌المللی مثل جام جهانی، حضور بانوان با پوشش‌های اسلامی در رویدادهای بین‌المللی، حضور نمایندگانی از ایران در تیم‌های مسابقات، صعود تیم‌های ورزشی ملی به جام جهانی (مثل فوتبال، والیبال و...) حضور تیم‌های ملی در لیگ جهانی (والیبال، کشتی و...) حضور تیم‌های ملی در المپیک (مثل والیبال، فوتبال و...) حضور تیم‌های ملی در جام ملت‌های آسیا و بازی‌های آسیایی
عملکرد در رویداد ورزشی	نتیجه گرفتن تیم‌های ملی در مسابقات بین‌المللی، نتیجه گرفتن تیم‌های باشگاهی در مسابقات بین‌المللی، اهتزاز پرچم کشور در مسابقات بین‌المللی، پخش سرود ملی در مسابقات بین‌المللی پیروزی در مقابل کشورهایی که با آنها چالش سیاسی داریم، ثبت رکوردهای ویژه توسط ورزشکاران ایرانی در سطح بین‌المللی موفقیت بانوان ورزشکار در رویدادهای بین‌المللی دور افتخار ورزشکاران با پرچم ملی
همکاری در برگزاری رویداد	حضور نمایندگانی از ایران در بین مسئولان برگزاری رویدادها، میزبانی و برگزاری رویدادهای بین‌المللی، اخذ کرسی‌های بین‌المللی، میزبانی مسابقات لیگ‌های معتبر جهانی مثل (والیبال و...) میزبانی مسابقات جام باشگاه‌های جهان مثل (کشتی و...)
جو پیرامون رویداد	حضور انبوهی از تماشاگران ایرانی در داخل کشور، رفتار تحسین برانگیز تماشاگران ایرانی، رفتار جوانمردانه ورزشکاران ایرانی، داشتن اماکن ورزشی جدید و مدرن، پوشش با کیفیت و زیبای البسه ورزشکاران ایرانی، لژیونر شدن ورزشکاران ایرانی، استفاده ورزشکاران از البسه ورزشی تولید داخل، استفاده از مربیان ایرانی برای تیم‌های ملی، به کار گرفتن مربیان ایرانی در تیم‌های ملی کشورهای دیگر
حضور نمایندگان استان خوزستان	نتیجه گرفتن ورزشکاران استان در مسابقات ملی، نتیجه گرفتن ورزشکاران استان در مسابقات برون‌مرزی، حضور ورزشکاران استان در مسابقات بین‌المللی، حضور ورزشکاران استان در تیم‌های ملی

بر اساس یافته‌های به دست آمده از مصاحبه‌ها با خبرگان، چهار عامل به عنوان عوامل شکل دهنده نقش ورزش در نظر گرفته شد. عامل حضور نمایندگان استان خوزستان در رقابت‌های ورزشی به عنوان متغیری که احتمالاً می‌تواند هم بر نقش ورزش و هم بر ارتقای حس وطن‌پرستی تاثیرگذار باشد، در نظر گرفته شد. بر اساس یافته‌های به دست آمده از بخش کیفی، مدل مفهومی تحقیق طراحی شد.

شکل ۱: مدل مفهومی تحقیق براساس نتایج به دست آمده از مصاحبه با خبرگان

در بخش دوم تحقیق به منظور ارزیابی کمی مدل مفهومی، پرسشنامه‌ای تهیه و در بین ۴۰۰ نفر از مردم استان خوزستان توزیع شد. در نهایت اطلاعات ۳۲۲ پرسشنامه کامل بود و مورد ارزیابی قرار گرفت. نتایج نشان داد تعداد ۱۶۳ نفر از پاسخ دهندگان مرد (۵۰/۶ درصد) و ۱۵۹ نفر زن (۴۹/۴ درصد) بودند. میانگین سنی مردان ۲۹/۷۴ ± ۱۰/۷۶ سال، میانگین سنی زنان ۲۹/۷۱ ± ۹/۷۱ سال و میانگین سنی به صورت کلی ۲۳/۱۰ ± ۲۹/۷۶ سال بود. کمترین سن پاسخ دهندگان ۱۵ سال و بیشترین سن ۶۴ سال بود. ۱۴۶ نفر از پاسخ دهندگان متاهل (۴۵/۴ درصد) و ۱۷۶ نفر مجرد (۵۴/۶ درصد) بودند. بیشترین پاسخ دهندگان مربوط به دو قومیت لر (۲۴/۵ درصد) و فارس (۲۴/۲ درصد) بودند. بیش از ۳۵ درصد پاسخ دهندگان دانش آموز یا دانشجوی بودند. بیش از ۵۷ درصد پاسخ دهندگان بیان کرده اند که به میزان زیاد و خیلی زیاد پیگیر اخبار و رویدادهای ورزشی هستند.

جدول ۳: ویژگی‌های جمعیت شناختی پاسخ دهندگان

متغیر	فراوانی	درصد
جنسیت	مرد	۱۶۳
	زن	۱۵۹
وضعیت تاهل	متاهل	۱۴۶
	مجرد	۱۷۶
قومیت	بختیاری	۶۴
	عرب	۶۷
	لر	۷۹
	فارس	۷۸
	سایر	۳۴

۳۵/۱	۱۱۳	دانش آموز یا دانشجو	شغل
۱۸	۵۸	استخدام تمام وقت	
۷/۸	۲۵	استخدام پاره وقت	
۲۲	۷۱	کار آزاد	
۱۴/۳	۴۶	بیکار	
۲/۸	۹	بازنشسته	
۱۱/۸	۳۸	زیردیپلم	مدرک تحصیلی
۱۵/۵	۵۰	دیپلم	
۱۰/۶	۳۴	کاردانی	
۴۹/۴	۱۵۹	کارشناسی	
۱۲/۷	۴۱	کارشناسی ارشد و بالاتر	
۱۵/۸	۵۱	خیلی کم	پیگیری اخبار و رویدادهای ورزشی
۱۴	۴۵	کم	
۳۷/۶	۱۲۱	متوسط	
۱۹/۶	۶۳	زیاد	
۱۳	۴۲	خیلی زیاد	

در ادامه، مدل مفهومی تحقیق با استفاده معادلات ساختاری به روش حداقل مربعات جزئی بررسی شد. در این روش برازش مدل در سه بخش بررسی گردید:

الف) برازش مدل اندازه گیری؛ ب) برازش مدل ساختاری؛ ج) برازش کلی مدل. یک مدل اندازه گیری مربوط به بخشی از مدل کلی می شود که در برگیرنده یک متغیر به همراه سوالات مربوط به آن متغیر است. در واقع در مدل اندازه گیری، روایی سازه ابزار بررسی می شود.

الف) برازش مدل اندازه گیری: برای بررسی برازش مدل های اندازه گیری، سه معیار پایایی، روایی همگرا و روایی واگرا استفاده می شود. همان طور که در جدول ۴ آمده است، مقادیر آلفای کرونباخ و پایایی ترکیبی^۱ و میانگین واریانس استخراجی برای تمامی متغیرها در محدوده قابل قبول قرار دارد.

جدول ۴: بررسی پایایی مدل اندازه گیری

میانگین واریانس استخراجی (AVE) > ۰/۴	پایایی ترکیبی (CR) > ۰/۷	ضریب آلفای کرونباخ (a) > ۰/۶	سازه
۰/۵۲۴	۰/۹۲۳	۰/۹۰۷	عملکرد در رویدادهای ورزشی
۰/۵۰۱	۰/۹۲۳	۰/۹۱۰	جو رویدادهای ورزشی
۰/۶۶۱	۰/۹۰۶	۰/۸۷۱	همکاری در برگزاری رویدادها
۰/۶۱۹	۰/۹۱۷	۰/۸۹۱	حضور در رویدادهای ورزشی
۰/۸۴۸	۰/۹۷۷	۰/۹۶۶	نقش ورزش (بطورکلی)
۰/۷۴۳	۰/۸۹۶	۰/۸۲۶	دفاع از سرزمین
۰/۶۷۲	۰/۸۹۱	۰/۸۳۷	دیدگاه درباره وطن
۰/۶۶۰	۰/۸۸۰	۰/۸۲۸	دفاع از میراث ملی
۰/۵۹۸	۰/۹۱۲	۰/۸۸۷	ویژگی های گروه ملی
۰/۶۱۷	۰/۹۳۴	۰/۹۱۸	عضویت در گروه ملی
۰/۶۴۳	۰/۸۹۹	۰/۹۴۹	وطن پرستی (بطورکلی)
۰/۷۹۵	۰/۹۳۹	۰/۹۱۴	حضور نمایندگان استان

برای بررسی روایی واگرا از روش ماتریس فورنل و لارکر استفاده شد. در قطر اصلی این ماتریس، جذر میانگین واریانس استخراجی متغیرها وارد می شود و جهت تایید روایی واگرا لازم است، این مقدار بیش از همبستگی میان آن متغیر با سایر متغیرها باشد (داوودی و رضازاده، ۱۳۹۲). نتایج جدول ۵، نشان دهنده روایی واگرای مناسب و برازش خوب مدل های اندازه گیری است.

جدول ۵: بررسی روایی و اگرایی مدل به روش فورنل و لاکر

سازه	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲
عملکرد در رویدادهای ورزشی	۰/۷۲۳											
جو رویدادهای ورزشی	۰/۷۰۷	۰/۵۸۹										
همکاری در برگزاری رویدادها	۰/۵۴۹	۰/۶۱۰	۰/۸۱۳									
حضور در رویدادهای ورزشی	۰/۶۲۲	۰/۵۹۲	۰/۵۵۲	۰/۷۸۶								
نقش ورزش (بطورکلی)	۰/۶۲۲	۰/۶۳۱	۰/۷۰۳	۰/۶۲۲	۰/۹۲۰							
دفاع از سرزمین	۰/۴۹۲	۰/۳۹۹	۰/۴۲۲	۰/۴۳۹	۰/۴۷۶	۰/۸۶۱						
دیدگاه درباره وطن	۰/۳۹۶	۰/۳۸۴	۰/۳۳۷	۰/۴۳۹	۰/۴۰۴	۰/۵۲۵	۰/۸۱۹					
دفاع از میراث ملی	۰/۴۹۲	۰/۴۲۴	۰/۳۸۷	۰/۴۳۹	۰/۴۳۸	۰/۴۳۲	۰/۴۸۶	۰/۸۱۲				
ویژگی های گروه ملی	۰/۴۴۱	۰/۴۱۸	۰/۳۶۹	۰/۴۱۹	۰/۴۵۲	۰/۵۷۶	۰/۶۷۱	۰/۵۷۶	۰/۷۷۳			
عضویت در گروه ملی	۰/۴۸۳	۰/۳۹۹	۰/۳۹۷	۰/۳۹۰	۰/۴۵۷	۰/۶۱۹	۰/۶۳۵	۰/۴۴۲	۰/۵۲۰	۰/۷۸۵		
وطن پرستی (بطورکلی)	۰/۵۳۷	۰/۴۸۷	۰/۴۶۱	۰/۴۸۴	۰/۵۳۹	۰/۵۴۲	۰/۶۰۴	۰/۶۴۳	۰/۶۸۷	۰/۷۰۵	۰/۸۰۱	
حضور نمایندگان استان	۰/۶۷۲	۰/۵۱۳	۰/۵۱۵	۰/۵۵۳	۰/۵۷۱	۰/۶۰۵	۰/۳۵۹	۰/۳۴۳	۰/۳۹۵	۰/۴۰۹	۰/۴۷۳	۰/۸۹۱

با توجه به نتایج جدول ۶، گویه های ۶، ۷، ۲۵ و ۲۶ از پرسشنامه نقش ورزش دارای بار عاملی کمتر از ۰/۴ بودند که از مدل حذف شدند. مابقی گویه ها دارای بار عاملی قابل قبول بودند. مقادیر t برای تمام گویه ها بزرگتر از ۱/۹۶ بود. بنابراین در سطح اطمینان ۹۵ درصد معنادار هستند. یافته های این بخش حاکی از روایی سازه پرسشنامه نقش ورزش است. در جدول شماره ۵ بار عاملی و مقدار t مربوط به هرگویه پرسشنامه نقش ورزش آمده است.

جدول ۶: بررسی بار عاملی و مقدار t متناظر با هر یک از گویه های پرسشنامه نقش ورزش

شماره	گویه های مربوط به عوامل ۴ گانه	بار عاملی	مقدار t
۱۵	حضور در رویدادهای بین المللی مثل جام جهانی	۰/۷۴۶	۱۳/۱۴۲
۱۷	حضور بانوان با پوشش های اسلامی در رویدادهای بین المللی	۰/۴۹۰	۴/۱۸۳
۱۸	حضور نمایندگانی از ایران در تیم دآوری مسابقات	۰/۷۶۴	۱۴/۸۴۶
۳۹	صعود تیم های ورزشی ملی به جام جهانی (مثل فوتبال، والیبال و...)	۰/۸۶۱	۲۳/۴۳۶
۴۰	حضور تیم های ملی در لیگ جهانی (والیبال، کشتی و...)	۰/۸۵۸	۲۰/۷۷۶
۴۱	حضور تیم های ملی در المپیک (مثل والیبال، فوتبال و...)	۰/۸۶۲	۲۲/۵۱۷
۴۲	حضور تیم های ملی در جام ملت های آسیا و بازی های آسیایی	۰/۸۵۸	۲۴/۹۱۷

۱۶/۵۸۲	۰/۷۸۸	نتیجه گرفتن تیم‌های ملی در مسابقات بین‌المللی	۱	عملکرد در رویدادهای ورزشی	
۱۷/۲۹۲	۰/۸۳۳	نتیجه گرفتن تیم‌های باشگاهی در مسابقات بین‌المللی	۲		
۱۹/۸۴۳	۰/۶۵۵	اهتزاز پرچم کشور در مسابقات بین‌المللی	۳		
۱۴/۳۱۹	۰/۷۹۰	پخش سرود ملی در مسابقات بین‌المللی	۴		
۶/۴۲۳	۰/۶۲۹	پخش سرودهای حماسی از صدا و سیما پس از موفقیت ورزشکاران	۵		
۱۱/۰۴۳	۰/۶۸۵	تشکر مسئولان نظام از ورزشکاران با قومیت‌های مختلف	۱۱		
۱۰/۰۵۲	۰/۶۵۸	تشکر مسئولان نظام از ورزشکاران با مذاهب مختلف	۱۲		
۹/۰۹۲	۰/۶۷۳	پیروزی در مقابل کشورهای که با آنها چالش سیاسی داریم	۱۳		
۱۸/۱۶۳	۰/۷۹۱	ثبت رکوردهای ویژه توسط ورزشکاران ایرانی در سطح بین‌المللی	۱۴		
۷/۴۰۶	۰/۶۷۱	موفقیت بانوان ورزشکار در رویدادهای بین‌المللی	۱۶		
۸/۰۶۷	۰/۶۵۵	دور افتخار ورزشکاران با پرچم ملی	۳۳		
۱۵/۲۸۹	۰/۷۷۱	حضور نمایندگانی از ایران در بین مسئولین برگزاری رویدادها	۱۹		همکاری در برگزاری رویدادهای ورزشی
۱۴/۵۲۵	۰/۷۷۳	میزبانی و برگزاری رویدادهای بین‌المللی	۲۰		
۱۴/۰۵۹	۰/۷۷۹	اخذ کرسی‌های بین‌المللی	۳۴		
۲۸/۵۷۷	۰/۸۷۱	میزبانی مسابقات لیگ‌های معتبر جهانی مثل (والیبال و...)	۴۳		
۳۰/۲۹۱	۰/۸۶۵	میزبانی مسابقات جام باشگاه‌های جهان مثل (کشتی و...)	۴۴		
۱۰/۷۹۷	۰/۶۶۴	حضور ورزشکاران با قومیت‌های مختلف در تیم‌های ملی	۸	جهت‌پز آموختن رویدادهای ورزشی	
۱۱/۹۱۳	۰/۷۰۸	حضور ورزشکاران با مذاهب مختلف در تیم‌های ملی	۹		
۹/۶۲۴	۰/۶۳۴	حضور مقامات دولتی و نمایندگان مردم در ورزشگاه‌ها	۱۰		
۱۲/۵۶۲	۰/۷۰۴	استفاده از ورزشکارانی که در خارج از ایران رشد کرده‌اند	۲۱		
۱۱/۷۱۵	۰/۷۰۶	حضور انبوهی از تماشاگران ایرانی در داخل کشور	۲۲		
۱۲/۷۴۳	۰/۷۴۳	رفتار تحسین برانگیز تماشاگران ایرانی	۲۳		
۹/۲۵۳	۰/۶۸۴	رفتار جوانمردانه ورزشکاران ایرانی	۲۴		
۱۱/۲۴۴	۰/۶۹۸	داشتن اماکن ورزشی جدید و مدرن	۲۷		
۱۵/۸۹۲	۰/۷۵۹	پوشش با کیفیت و زیبای البسه ورزشکاران ایرانی	۲۸		
۱۱/۷۵۵	۰/۷۲۱	لژیونر شدن ورزشکاران ایرانی	۲۹		
۹/۶۸۰	۰/۶۵۷	استفاده ورزشکاران از البسه ورزشی تولید داخل	۳۰		
۸/۷۲۳	۰/۶۵۰	استفاده از مربیان ایرانی برای تیم‌های ملی	۳۱		
۱۰/۸۹۵	۰/۶۹۹	به کار گرفتن مربیان ایرانی در تیم‌های ملی کشورهای دیگر	۳۲		

بنابر یافته‌های تحقیق، چهار عامل عملکرد در رویدادهای ورزشی، همکاری در برگزاری رویدادهای ورزشی، حضور در رویدادهای ورزشی و جو رویدادهای ورزشی با ۳۶ گویه تبیین کننده نقش ورزش هستند. در بررسی روایی سازه پرسشنامه وطن پرستی نیز همه گویه‌ها دارای بار عاملی قابل قبول بودند. مقادیر t نیز برای تمام گویه‌ها بزرگتر از ۱/۹۶ بود. بنابراین در سطح اطمینان ۹۵ درصد معنادار بودند.

برازش مدل ساختاری

در بررسی مدل ساختاری، ضرایب معناداری t ، معیار R^2 ، معیار اندازه تاثیر f^2 و معیار Q^2 بررسی می‌شود. با توجه به جدول ۷، مقادیر t به جز در مورد تاثیر حضور نمایندگان استان (۰/۵۶۰)، برای سایر سوالات و روابط میان متغیرها بزرگتر از ۱/۹۶ بود و در سطح اطمینان ۹۵ درصد معنادار بودند. علیرغم اینکه در مدل مفهومی تحقیق پیش بینی شده بود که حضور نمایندگان استان خوزستان بتواند به عنوان یک متغیر تعدیل کننده در رابطه با نقش ورزش و احساس وطن پرستی مردم خوزستان ایفای نقش کند، ولی یافته‌های تحقیق این فرضیه را رد کرد.

ضرایب R^2 نشان دهنده تاثیر یک متغیر برونزا بر یک متغیر درون‌زاست که برای متغیر نقش ورزش در حد نسبتاً قوی و برای متغیر وطن پرستی در حد متوسط به دست آمد. اندازه تاثیر f^2 بیانگر شدت رابطه میان سازه‌های مدل است و برای نقش ورزش بر وطن پرستی شدت تاثیر متوسط (۰/۰۴۳) به دست آمد. معیار Q^2 که قدرت پیش بینی مدل در متغیرهای وابسته را مشخص می‌سازد برای متغیرهای عملکرد در رویدادهای ورزشی (۰/۴۳۸)، جو رویدادهای ورزشی (۰/۴۱۲) همکاری در برگزاری رویدادهای ورزشی (۰/۵۳۴) و حضور در رویدادهای ورزشی (۰/۵۲۷) دارای قدرت پیش بینی قوی بود و برای متغیر وطن پرستی (۰/۱۲۳) دارای قدرت پیش بینی متوسطی بود. مقادیر Q^2 گزارش شده نشان می‌دهند ورزش و مولفه‌های مربوط به آن در مدل ارائه شده در این پژوهش توانایی خوبی در تبیین یا پیش بینی وطن پرستی دارد.

جدول ۷: مقادیر معیارهای برازش مدل ساختاری

سازه‌های پیش بین	سازه ملاک	ضریب مسیر (β)	مقدار t	R^2	f^2	Q^2
عملکرد در رویدادهای ورزشی	نقش ورزش	۰/۹۲۲	۴۴/۷۰۲	۰/۸۵۰	-	۰/۴۳۸
جو رویدادهای ورزشی	نقش ورزش	۰/۹۳۲	۶۲/۶۷۵	۰/۸۶۸	-	۰/۴۱۲
همکاری در برگزاری رویدادهای	نقش ورزش	۰/۹۰۳	۵۷/۷۲۷	۰/۸۱۶	-	۰/۵۳۴
حضور در رویدادهای ورزشی	نقش ورزش	۰/۹۲۹	۶۳/۸۴۷	۰/۸۶۳	-	۰/۵۲۶
حضور نمایندگان استان	وطن پرستی	۰/۰۷۷	۰/۵۶۰	۰/۰۰۰	-	-
نقش ورزش	وطن پرستی	۰/۴۴۸	۳/۴۸۵	۰/۰۰۰	۰/۰۴۳	-
وطن پرستی	-	-	-	۰/۳۰۳	-	۰/۱۲۳

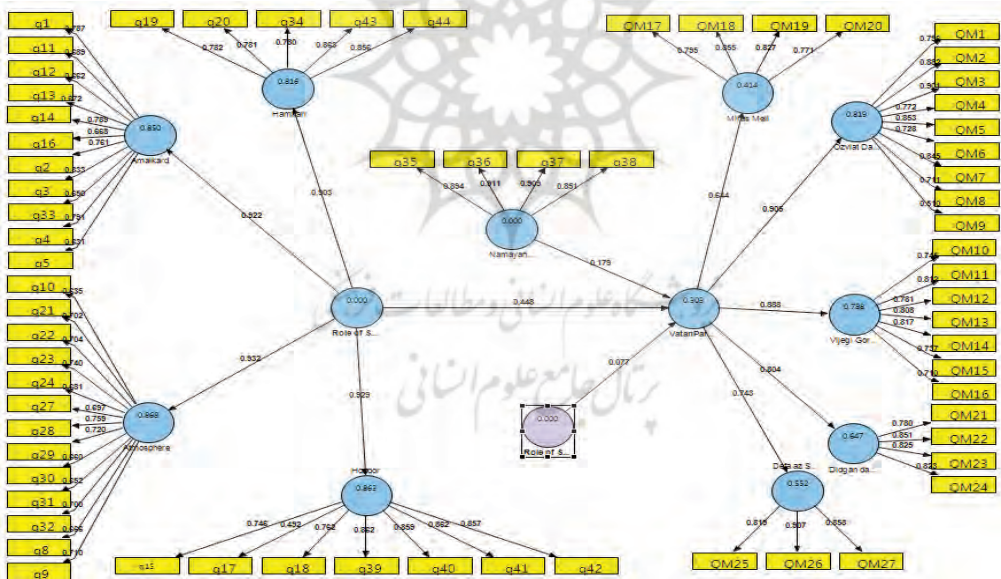
برازش مدل کلی

مدل کلی شامل هر دو بخش مدل اندازه گیری و مدل ساختاری می شود و با تایید برازش آن، بررسی برازش در یک مدل کامل می شود. برای بررسی برازش مدل کلی تنها یک معیار به نام خوبی برازندگی^۱ وجود دارد. این معیار توسط تننهاوس^۲ و همکاران (۲۰۰۴) ابداع گردید و طبق فرمول زیر محاسبه می گردد. وتزلس و همکاران^۳ (۲۰۰۹) سه مقدار ۰/۰۱، ۰/۲۵ و ۰/۳۶ را به عنوان مقادیر ضعیف، متوسط و قوی برای آن معرفی نموده اند (داوودی و رضازاده، ۱۳۹۲). با توجه به جدول ۷ و همچنین فرمول مقابل، مقدار میانگین مقادیر اشتراکی^۴ مقدار ۰/۶۲۱ و میانگین مقادیر R2 مقدار ۰/۷۴ به دست آمد. با توجه به فرمول زیر مقدار معیار خوبی برازندگی معادل ۰/۶۷۷ به دست آمد که با توجه به دسته بندی وتزلس و همکاران (۲۰۰۹) نشان از برازش قوی مدل کلی تحقیق دارد.

۹۲

$$GOF = \sqrt{\text{Communalities} \times R^2}$$

$$F = \sqrt{.621 \times .74} = \sqrt{.459} .677$$

شکل ۲: آزمون مدل اصلی تحقیق

1. Goodness of Fit (GOF)
2. Tenenhaus
3. Wetzells et al.
4. Communalities

بحث و نتیجه گیری

هدف این پژوهش، بررسی نقش ورزش در ارتقای حس وطن پرستی شهروندان خوزستانی بود. نتایج تحقیق نشان داد که ورزش بر ارتقای حس وطن پرستی مردم استان خوزستان تاثیرگذار است، ولی حضور نمایندگان استان خوزستان تاثیر معناداری در زمینه ارتباط بین نقش ورزش و حس وطن پرستی مردم ندارد. در مصاحبه با خبرگان پیش بینی شده بود که حضور ورزشکاران خوزستانی در تیم های ملی، مسابقات ملی و بین المللی و همچنین پیروزی های یا کسب مدال از سوی آن ها می تواند تاثیر ویژه ای بر حس وطن پرستی مردم داشته باشد، ولی یافته های کمی تحقیق این موضوع را تایید نکرد. برای بررسی وطن پرستی در این تحقیق با توجه به تحقیقات پیشین پنج عامل در نظر گرفته شد.

در بررسی نقش ورزش و عوامل تشکیل دهنده آن نتایج تحقیقات پیشین یکسان نبود. نتایج این تحقیق نشان داد چهار جنبه از ورزش که شامل حضور در رویدادهای ورزشی، عملکرد در رویدادهای ورزشی، همکاری در برگزاری رویدادهای ورزشی و جو پیرامون رویدادهای ورزشی است در ارتقای حس وطن پرستی تاثیرگذارند.

عامل حضور در رویدادهای ورزشی به مواردی چون: حضور در رویدادهای معتبر بین المللی مثل جام جهانی، حضور بانوان با پوشش اسلامی در رویدادهای بین المللی، حضور نمایندگان ایران در تیم دآوری مسابقات، حضور تیم های ملی در بازی های آسیایی، لیگ جهانی و المپیک اشاره دارد. لئو و همکاران (۲۰۱۲) نیز طی تحقیقی نشان دادند پوشیدن لباس ملی از سوی ورزشکاران در بازی های المپیک و جام جهانی، اهتزاز پرچم و خواندن سرود ملی کشورها صحنه ای عظیم برای نمایش غرور و اعتبار ملی است (لئو و همکاران، ۲۰۱۲: ۱۲۸۲). با این حال آنان در تحقیق خود به بررسی تاثیر این عوامل بر وطن پرستی نپرداخته اند. تحقیقات پیشین اغلب به بررسی تاثیر نتایج اخذ شده در رقابت های ورزشی بر غرور ملی و وطن پرستی پرداخته اند (احمدی، ۱۳۸۶؛ ملکوتیان، ۱۳۸۸؛ مورو، ۲۰۱۲؛ و الینگ و همکاران، ۲۰۱۴) حال آنکه نتایج این تحقیق نشان داد صرف راه یابی و حضور در مسابقات معتبر بین المللی نیز می تواند موجب برانگیخته شدن حس وطن پرستی شود. شاید یکی از عواملی که موجب شده است در تحقیقات خارج از کشور کمتر به این موضوع پرداخته شود، میزان توسعه یافتگی ورزش آن کشورها باشد. به عبارت دیگر، شاید برای کشورهایی که دارای ورزش توسعه یافته تری هستند، صرف حضور در رقابت ها، به تنهایی بر ارتقای حس وطن پرستی مردم تاثیرگذار نباشد و به همین دلیل در تحقیقات نیز به آن پرداخته نشده است. تاثیر عملکرد در رویدادهای ورزشی بر وطن پرستی از جمله عواملی است که پیش تر در تحقیقات داخلی و خارجی مورد توجه قرار گرفته است. در این تحقیق، گویه هایی که عملکرد را می سنجدند شامل مواردی همچون: نتیجه گرفتن تیم های ملی و باشگاهی، اهتزاز پرچم پس از موفقیت ورزشکاران در مسابقات بین المللی، پیروزی در مقابل کشورهایی که با آن ها چالش سیاسی داریم، دور افتخار زدن ورزشکاران با پرچم ملی در رقابت های بین المللی و ثبت رکوردهای ویژه توسط ورزشکاران ایرانی بود که با نتایج تحقیقات فدایی ده چشمه و همکاران (۱۳۹۵)، جعفرزاده (۱۳۸۹)، احمدی (۱۳۸۶)، الینگ و همکاران (۲۰۱۴)، پانولوسکی و همکاران (۲۰۱۳)، مورو (۲۰۱۲) و داکزی^۱ و همکاران (۲۰۱۱) که همگی بر نقش مهم عملکرد در رویدادهای ورزشی و به ویژه موفقیت بین المللی ورزشکاران در رویدادهای المپیک، جام جهانی و غیره در تهییج حس وطن پرستی، ملی گرایی و تقویت هویت و انسجام

ملی تاکید داشتند، همسو می‌باشد.

هر چند پنج حلقه بازی‌های المپیک، نماد سمبلیک همبستگی پنج قاره جهان نام گرفته است، اما ورزش در سطح بین‌المللی در تقویت و همبستگی ملی در داخل یک کشور موثر است. ورزش ساز و کاری مفید و موثر برای نزدیک کردن خرده فرهنگ‌ها به یکدیگر است. در مسابقات جهانی، اهتزاز پرچم و پخش سرود ملی یک کشور بدنبال پیروزی ورزشکاران وابسته به خرده فرهنگ‌های مختلف و یا فرهنگ اصلی آن کشور بازگو کننده و تاکید کننده وحدت ملی در آن کشور است. ورزش در سطح بین‌المللی به گونه‌ای دیگر نیز در تقویت هویت ملی و حس وطن‌پرستی و ملی‌گرایی موثر است؛ به طوری که پیروزی تیم‌های ورزشی در میدان‌های جهانی باعث افزایش غرور ملی می‌گردد و به طور خودجوش مردم را به سوی جشن و شادمانی می‌برد به ویژه اگر این پیروزی بر یک دشمن قوی سیاسی و یا یک رقیب پر توان ورزشی باشد که نمونه‌های آن به هنگام پیروزی تیم ملی فوتبال جمهوری اسلامی ایران بر تیم ملی فوتبال آمریکا و استرالیا مشاهده شد (مالاکوشین^۱، ۲۰۰۹: ۳۰۲). یکی از گویه‌هایی که در این عامل جای گرفته، پخش سرودهای حماسی از صدا و سیما پس از موفقیت ورزشکاران است که با نتایج تحقیق ماتز و گرک (۲۰۱۸) همسوست. آنان نیز در تحقیق خود دریافتند شیوه ارائه یک رویداد ورزشی در رسانه‌ها می‌تواند موجب ایجاد احساس وطن‌پرستی و غرور ملی در بین بینندگان شود. چگونگی تاثیرگذاری عملکرد رسانه‌ها در پوشش رقابت‌های ورزشی بر احساس وطن‌پرستی بینندگان از جمله موضوعاتی است که در تحقیقات ورزشی داخل کشور چندان به آن پرداخته نشده است و نیاز به تحقیقات بیشتر دارد.

یافته دیگر تحقیق نشان داد که همکاری در برگزاری مسابقات بین‌المللی بر ارتقای حس وطن‌پرستی مردم در استان خوزستان تاثیرگذار است. این عامل که بر مواردی همچون: میزبانی و برگزاری رویدادهای بین‌المللی، حضور نمایندگانی از ایران در بین مسئولان برگزاری، میزبانی مسابقات لیگ‌های معتبر جهانی و میزبانی مسابقات جام باشگاه‌های جهان اشاره داشت، با نتایج تحقیقات پائولوسکی و همکاران (۲۰۱۳)، کروج^۲ (۲۰۱۱) و هولیهان^۳ (۱۹۹۷) همسو و با نتایج تحقیق لیسن (۲۰۱۸) ناهمسو می‌باشد. لیسن (۲۰۱۸) طی تحقیقی دریافت میزبانی رویدادهای ورزشی بزرگ تاثیر معناداری بر حس وطن‌پرستی مردم کشور میزبان یعنی اسلوونی ندارد. شاید این تفاوت ناشی از تفاوت‌های فرهنگی جوامع مورد بررسی باشد، چرا که اسلوونی کشوری است که پیشینه تاریخی چندانی ندارد (این کشور تا سال ۱۹۹۱ جزئی از کشور یوگسلاوی بود و پس از آن تاریخ مستقل گردید) و شرایط آن از نظر هویت ملی و عرق ملی با ایران متفاوت است. البته همان طور که نتایج این تحقیق نیز نشان داد، جوی که پیرامون یک رویداد ورزشی شکل می‌گیرد نیز می‌تواند بر ادراک مردم آن منطقه از آن رویداد تاثیرگذار باشد. وضعیت سیاسی، اقتصادی و اجتماعی مردم یک کشور، هزینه‌های انجام شده برای میزبانی یک رویداد ورزشی، تبلیغات شکل گرفته پیرامون آن رویداد و اهمیت آن رویداد همگی از جمله عواملی هستند که احتمالاً بر نگرش مردم آن کشور تاثیرگذارند؛ چنان که کاوتسوس و مانسکی^۴ (۲۰۱۰) معتقدند برگزاری و میزبانی رویدادهای ورزشی سبب افزایش حس ملی‌گرایی و وطن‌پرستی افراد

1. Malakoutian
2. Krog
3. Houlihan
4. Kavetsos & Szymanski

جامعه می‌شود و میزان افزایش آن به سطح برگزاری رویداد یعنی ملی، محلی و منطقه‌ای بستگی دارد. آنچه که به عنوان جو یک رویداد ورزشی در این تحقیق به آن اشاره شده شامل گویه‌هایی چون: حضور ورزشکاران با قومیت‌ها و مذاهب مختلف در تیم‌های ملی، حضور مقامات دولتی و نمایندگان مردم در ورزشگاه‌ها، داشتن اماکن ورزشی مدرن، استفاده ورزشکاران از البسه تولید داخل، استفاده از مربیان ایرانی در تیم‌های ملی، لژیونر شدن ورزشکاران ایرانی، حضور انبوهی از تماشاگران ایرانی در داخل کشور و ... بود. این گویه‌ها در مجموع می‌تواند در شکل‌گیری فضای پیرامون آن رویداد نقش تعیین‌کننده‌ای داشته باشد که از آن تعبیر به جو شده است. این نتیجه با نتایج تحقیقات آنت و همکاران (۱۳۹۴)، جوک هرمس^۱ (۲۰۰۵) و آلن^۲ و همکاران (۲۰۱۰) همسو است. هر چند در این تحقیقات به صورت مستقیم به واژه جو اشاره نشده است، ولی به مواردی اشاره شده که با گویه‌های این عامل همخوان هستند.

با توجه به یافته‌های تحقیق مبنی بر تاثیر مثبت و قابل توجه ورزش بر ارتقای حس وطن‌پرستی و همچنین ضرورت افزایش حس وطن‌پرستی در استان خوزستان، با توجه به تنوع اقوام، همسایگی با کشور عراق و شرایط خاص جغرافیایی و سیاسی منطقه پیشنهاد می‌شود مسئولان ملی و استانی نگاه ویژه‌ای نسبت به موضوع ورزش و اهمیت و کارکردهای آن در این استان داشته باشند و دستگاه‌هایی چون: استانداری، فرمانداری، شهرداری و همچنین ارگان‌های نظامی با حمایت از اداره کل ورزش و جوانان استان خوزستان به عنوان متولی اصلی ورزش در این استان، به توسعه ورزش در استان خوزستان کمک کنند تا به دنبال آن شاهد کاهش اختلافات قومی و قبیله‌ای و ارتقای حس وطن‌پرستی در این استان باشیم.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

1. Joke Hermes
2. Allen

منابع

- احمدی، حمید. (۱۳۸۶). هویت، ملیت، قومیت. تهران: موسسه تحقیقات و توسعه علوم انسانی
- اخوان کاظمی، مسعود و شاه قلعه، صفی‌الله. (۱۳۹۲). «تاثیر فوتبال بر مولفه‌های هویت ملی». فصلنامه مطالعات فرهنگ-ارتباطات. ۱۴(۲۳)، ۱۱۵-۱۳۵.
- اشرف، احمد. (۱۳۷۳). «بحران هویت ملی و قومی در ایران». مجله ایران نامه. تابستان، شماره ۴۷، ۵۵۰-۵۲۱.
- آنت، زینب؛ سجادی، سید نصرالله و خبیری، محمد. (۱۳۹۴). «ملی‌گرایی مصرفی و رابطه آن با وطن پرستی و جهانگرایی در ارزیابی کالاهای ورزشی داخلی و خارجی». پژوهش در مدیریت ورزشی و رفتار حرکتی. ۹(۵): ۴۷-۵۹.
- خلجی، حسن؛ بهرام، عباس و آقاپور، سیدمهدی. (۱۳۸۶). اصول و مبانی تربیت بدنی و علوم ورزشی. تهران: سمت
- داوری، علی و رضازاده، آرش. (۱۳۹۲). مدل سازی معادلات ساختاری با نرم افزار PLS. تهران: انتشارات جهاد دانشگاهی
- رجایی، فرهنگ. (۱۳۸۲). مشکل هویت ایرانیان امروز. تهران: نشر نی
- رنجبریان، بهرام و قلی‌زاده، رسول. (۱۳۸۸). «قوم‌گرایی در مصرف و رابطه آن با میهن پرستی و گرایشات جهان وطنی در بین دانشجویان دانشگاه اصفهان». مدیریت بازرگانی. ۱(۳)، ۸۷-۱۰۶.
- شعبانی بهار، غلامرضا و مقبولی، سجاد. (۱۳۹۲). «رابطه بین ورزش و حفظ هویت فرهنگی دانشجویان ورزشکار». پژوهش‌ها در ورزش دانشگاهی. ۱(۳)، ۹۲-۷۷.
- شیخاوندی، داور. (۱۳۷۹). تکوین و تنفیذ هویت ایرانی. تهران: مرکز بازشناسی اسلام و ایران
- فدایی ده چشمه، معصومه؛ عیدی، حسین و عباسی، همایون. (۱۳۹۵). «ارائه مدل غرور ملی با تاکید بر جایگاه ورزش». مدیریت ورزشی. ۳۱، ۲۴۸-۲۳۵.
- لهسایی زاده، عبدالعلی. (۱۳۸۵). جامعه شناسی آبادان. تهران: کیان مهر
- ملکوتیان، مصطفی. (۱۳۸۸). «ورزش و سیاست». مجله سیاست. تابستان، ۱۰، ۳۱۶-۳۰۱.
- هاشمی، سید ضیاء و جوادی یگانه، محمد رضا. (۱۳۸۶). «فوتبال و هویت ملی». فصلنامه مطالعات ملی. سال هشتم، ۲، ۱۱۷-۱۲۴.
- Allen, James. T., Drane, Dan. D., Byon Kevin. K., & Mohn, Richard. S. (2010). **“Sport as a vehicle for socialization and maintenance of cultural identity: International students attending American universities”**. Sport Management Review, 13, 421-434.
- Barker, P. W. (2008). **Religious Nationalism in Modern Europe If God Be For Us (Rutledge Studies in Nationalism and Ethnicity)**. New York Rutledge.
- Doczi T. (2011). **“Gold fever: Sport and national identity–The Hungarian case”**. International Review for the Sociology of Sport, 46: 1-18.
- Edensor, T. (2002). **National Identity, Popular Culture and Everyday Life**. New York Berg.
- Elling, A., Hilvoorde, V., & Van Den Dool, R. (2014). **“Creating or awakening national Pride**

- through sporting success: A longitudinal study on macro effects in the Netherlands**". International Review for the Sociology of Sport, 49 (2) 129–151.
- Houlihan, B. (1997). **"Sport, National Identity and Public Policy"**. Nations and Nationalism, 3(1), 113-137.
  - Joke Hermes, S., Burnt orange. (2005). **"Television, football and the Representation of Ethnicity"**. Journal of Television New Media, 6(1),49-69. DOI: 10.1177/1527476403255819.
  - Kavetsos G. & Szymanski. (2010). **"National Well-Being and International Sports Events"**. Journal of Economic Psychology, 31(2), 158–171.
  - Krog A. (2011). **"Soccer steps in where politics fail to create a new vocabulary. Ilha do Desterro A Journal of English Language"**. Literatures in English and Cultural Studies: 98-189.
  - Lau, P.W.C., Lam, M.H.S., Leung, B.W.C., Choi, C., & Ransdell, L.B. (2012). **"The longitudinal changes of national identity in mainland china, HongKong and Taiwan before, during and after the 2008 Beijing olympics Games"**. The international Journal of the History of Sport, 29(9), 1281-1294.
  - Licen, S.(2018). **"Influence of hosting a major sports event on patriotic attitudes: The Eurobasket 2013 competition in Slovenia"**. International Review for the Sociology of sport, 1-23. (In printed).DOI: 10.1177/1012690217722116.
  - Malakoutian M. (2009). **"SPORT AND POLITICS. POLITICS QUARTERLY"**. JOURNAL OF FACULTY OF LAW AND POLITICAL SCIENC, 39(2): 301-316.
  - Mower J. (2012). **"London 2012: Olympic Success Is Key To National Pride"**. BBC News World, 36-40.
  - Mutz, M., & Gerke, M. (2018). **"Major sporting events and national identification: The moderating effect of emotional involvement and the role of the media"**. Communication & Sport, 1-22. (In printed), Doi: 10.1177/2167479517733447.
  - Ottaway, Marina. (2002). **"Nation Building"**. Foreign Policy, (Sep/ Oct 2002)
  - Paul, Verme. ( ) **"Religious Identity Formation"**. International Journal of Education and Religion, 2(2), 107-125.
  - Pawlowski, T., Downward, P., & Rasciute, S. (2013). **"Does National Pride From International Sporting Success Contribute Towel Being? An international investigation"**. Sport Management Review, 17(3), 227–238.

پروشکاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی